

Karne zamanı...

Daha göreve gelmeden muhalefet, sonrasında hükümet ve ihracatçılar tarafından eleştiri yağmuruna tutuldu. Durmuş Yılmaz dönemi kapanırken değerlendirme yapmanın tam zamanı.

Haber. Akın Nazlı akinnazli@ommedya.com

Durmuş Yılmaz'dan önce Merkez Bankası (MB) Başkanlığı görevini yürüten Süreyya Serdengeçti aynı zamanda 14 Nisan 2001 kararlarıyla bağımsız para otoritesi olarak çalışmaya başlayan MB'nin söz konusu yeni yapılanması içerisindeki ilk başkanıydı. 2006 Nisan ayında Serdengeçti'nin görev süresi dolduğunda dönemin AKP hükümetinin başkanlık için ikinci önerisi, 1980 yılından beri kurumda çeşitli kademelerde görev alan ve o esnada banka genel kurulunda banka meclisi üyeliği görevini yürüten Durmuş Yılmaz oldu. Durmuş Yılmaz yönetimindeki MB, Serdengeçti döneminden devraldığı para politikasını aynen uygulamaya devam etti. Yılmaz, 18 Nisan 2006'da görevi devraldığında yıllık tüketici fiyatları enflasyonu yüzde 9,86; MB'nin gecelik borç alma faizi yüzde 13,25; gecelik borç verme faizi yüzde 16,25; Euro alış kuru 1.6371; Euro satış kuru 1.645; dolar alış kuru 1.342; dolar satış kuru 1.348 seviyelerindeydi. Diğer önemli göstergeler de şu seviyelerde gerçekleşmişti: Birim iş gücü maliyetli reel efektif döviz kuru 109,68; TÜFE bazlı reel efektif döviz kuru 120,43; TÜFE gelişmekte olan ülkeler bazlı reel efektif döviz kuru 113,11; TÜFE gelişmiş ülkeler bazlı reel efektif döviz kuru 123,28; ÜFE bazlı reel efektif döviz kuru 117,39... Faizlerde Yılmaz, Merkez Bankası geç likidite penceresi borç alma faizi yüzde 11, borç verme faizi de yüzde 21 seviyesinde göreve başladı.

Ne İsa'ya, ne Musa'ya...

İlk etapta hükümetin adamı olduğu için yoğun eleştirilere maruz kalan MB Başkanı bir süre sonra hükümet de dahil herkesi şaşırtmaya başladı. 2001-2007 döneminde MB'nin para politikası sadece enflasyon hedeflemesine odaklanıyor ve yüksek faizle enflasyonu kabul edilebilir seviyelere indirmeyi hedefliyordu. 2007 sonunda yıllık enflasyon yüzde 8,39 seviyesini gerilemiş, hala istenen seviyelerinin oldukça üzerinde seyretmesine rağmen birkaç yıl öncesine kadar yüzde 100'ün üzerinde enflasyon rakamlarıyla mücadele etmek zorunda olan ülke ekonomisi için bir tehdit olarak algılanmaktan çıkmıştı.

Ancak bu dönemde enflasyonla mücadele için yüksek tutulan reel faizler ile her ne kadar askeri ve sivil bürokrasinin tehdidi sürse de tek parti hükümetinin getirdiği görece siyasi istikrar küresel likiditedeki artışla birleşince sıcak para girişi körüklenmiş ve sonuç olarak TL aşırı değerlenmişti. 2007 sonunda MB dolar alış kuru 1.164; dolar satış kuru 1.170 seviyesine gerilemişti. Değerli TL ihracata dayalı büyüme modeli uygulamak isteyen hükümetin önünde engeldi. Ancak Durmuş Yılmaz başkanlığındaki para otoritesi hükümetin TL'nin değerinin düşürülmesi yönündeki taleplerine direniyor ve enflasyonla mücadeleye devam ediyordu.

Küresel kriz deneyimini test etti

Bu tablo finansal kriz patlayana kadar aynen devam etti. MB krizin iç talebi dizginlemesini fırsat bilerek hızlı ve kararlı adımlarla gösterge faizleri indirme yoluna gitti. Ancak gelişmiş ülkelerde finansal sistemin çökme noktasına gelmesi nedeniyle faizler düşse bile sıcak para girişi hızlanarak arttı. 2009'un ilk döneminde dolar kuru 1,70 seviyelerine kadar yükselse de 2010'la birlikte gelişmiş ülkelerdeki parasal genişlemenin etkisi ve büyüyen sıcak paranın akacak ülke araması nedeniyle yeniden 1,40 seviyelerine geri döndü. Bu noktada daha önce faizleri düşürerek dolar kurunu yükseltmesi istenen MB'ye yöneltilen yeni talep döviz rezervlerini artırarak piyasadaki döviz arzını azaltması ve kuru yükseltmesi yönünde değışti.

2009'da ülke ekonomisinin yüzde 4,7 daralmasıyla birlikte MB 2001 yılında bağımsız para otoritesi olarak çalışmaya başlamasından bu yana ilk kez bağımsızlığına gölge düşürecek adımlar atmaya başladı. Para otoritesi ihracatçıların talepleri doğrultusunda her ne kadar döviz kuru üzerinde istenen sonuçları yaratmayabileceğini vurgulansa da döviz rezervlerini tarihi yüksek seviyelere yükseltmeye başladı. Ancak bağımsızlığa gölge düştüğü ve enflasyon hedeflemesinin dışına çıkıldığı yönündeki eleştiriler asıl 2011 başında yürürlüğe konmaya başlayan bankaların zorunlu karşılık oranlarının etkin para politikası aracı olarak kullanılmasıyla başladı. MB krizi fırsat bilerek gösterge faizleri aşağı çekme politikasından vazgeçmedi, ancak ilk kez enflasyon hedeflemesinin dışına çıkarak zorunlu karşılık oranlarını yükseltmek suretiyle sıcak para girişini engelleme yolunu seçti. Hedge Fonu yöneticisi İnan Doğan şöyle düşünüyor bu konuda: "Şimdiye kadar kendisine yöneltilen eleştirilerin çoğunluğu haksız idi. Ben kendisinin performansını kanunda yazan görevlerini yerine getirmediği için başarısız buluyorum. Bir örnekle anlatayım. Futbol takımına bir defans oyuncusu alıyorsunuz, ama adam görevini başarıyla yapamıyor, her maç iki üç tane gol yiyoruz. Öte taraftan bu defans oyuncu sürekli ileri çıkıp her maç iki üç tane de gol atıyor. O yüzden ben Durmuş Yılmaz bir defans oyuncusu olarak başarısızdır diyorum. MB başkanı olarak kendisinden beklenen enflasyonu indirmeyi, hala 5 sene önceki seviyelerden çok farklı değil enflasyon oranı. İşini layıkıyla yapan bir başkan olsaydı küresel krizin yarattığı ortamda enflasyon oranının 2-3 puana gerilememesi için hiç bir neden yoktu".

Başarılı bulan da var, bulmayan da

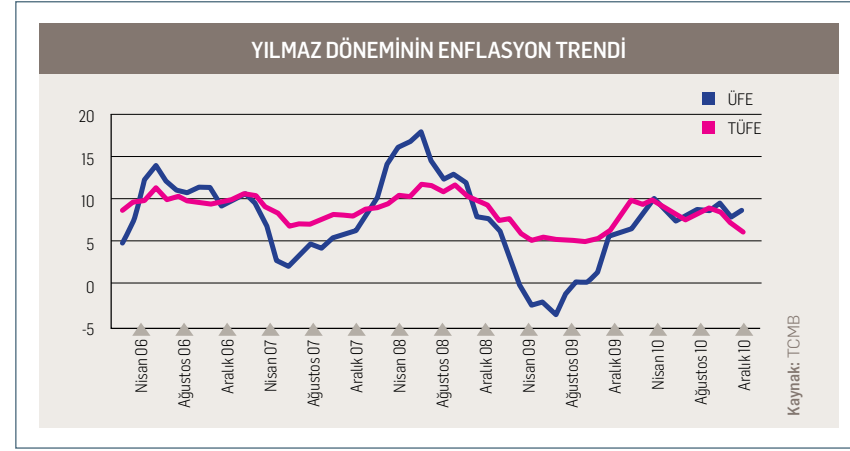
Durmuş Yılmaz'ın merkez bankası başkanlığındaki performansını değerlendiren eski bir banka mensubu Doç. Dr. Coşkun Küçüközmen ise, TCMB yönetiminin bir ekip işi olduğuna dikkat çekerek başkanın da bu ekibin bir parçası olduğunu ve bu nedenle banka içerisinde biri olması nedeniyle TCMB başkanlığının belli bir seviyenin

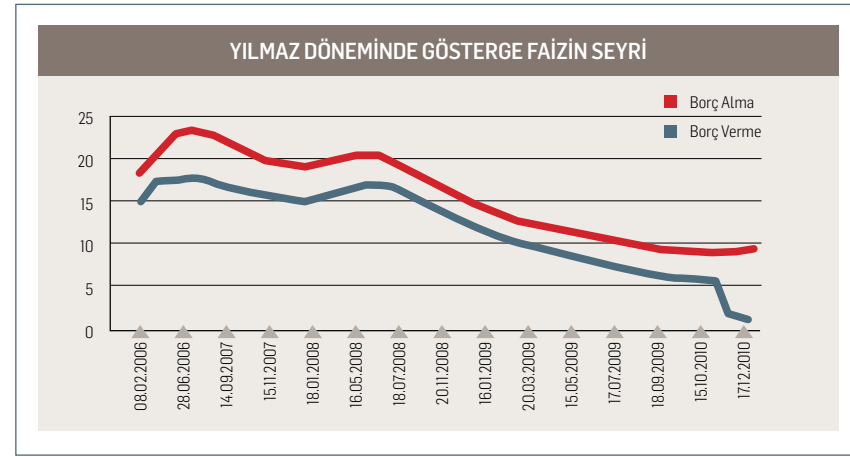
TCMB GEÇ LİKİDİTE FAİZ ORANLARI (%)		
	Borç Alma	Borç Verme
08.06.2006	11,00	21,00
26.06.2006	13,25	23,25
28.06.2006	13,25	25,25
21.07.2006	13,50	25,50
14.09.2007	13,25	25,25
17.10.2007	12,75	24,50
15.11.2007	12,25	23,75
14.12.2007	11,75	23,00
18.01.2008	11,50	22,50
15.02.2008	11,25	22,25
16.05.2008	11,75	22,75
17.06.2008	12,25	23,25
18.07.2008	12,75	23,25
23.10.2008	12,75	22,75
20.11.2008	12,25	21,75
19.12.2008	11,00	20,50
16.01.2009	9,00	18,50
20.02.2009	7,50	17,00
20.03.2009	6,50	16,00
17.04.2009	5,75	15,25
15.05.2009	5,25	14,75
17.06.2009	4,75	14,25
17.07.2009	4,25	13,75
19.08.2009	3,75	13,25
18.09.2009	3,25	12,75
16.10.2009	2,75	12,25
20.11.2009	2,50	12,00
17.09.2010	2,25	11,75
15.10.2010	1,75	11,75
12.11.2010	0,00	11,75
17.12.2010	0,00	12,00

Kaynak: TCMB

Yılmaz, piyasalar kapandıktan sonra elinde para kalan bankalara kuruş faiz vermezken açığı olan bankalara gecelik yüzde 12'den borç veriyor.

Durmuş Yılmaz döneminde Üretici Fiyatları Endeksi (ÜFE) Tüketici Fiyatları Endeksi'ne (TÜFE) göre daha dalgalı bir seyir izledi.

Gösterge faiz Yılmaz döneminde kriz sonrası istikrarlı biçimde düşerken, borç verme faizinde dönemin sonundaki düşüş de dikkat çekici düzeyde seyrediyor.

altına düşmesini engellediğini belirtiyor. Küçüközmen, AB ve diğer muadil ülkelerle kıyaslandığında da Yılmaz'ın ortalamamın üzerinde bir performans gösterdiğini düşünüyor. Uluslararası kıyaslama konusu açılmışken Yılmaz'ın 2009'da Euromoney dergisi tarafından "Yılın Merkez Bankası Başkanı" seçildiğini ve 2010'da da Global Finance dergisi tarafından A notuna layık görülen yedi merkez başkanından biri olduğunu belirtmeden geçmemek gerekiyor. Küçüközmen'in MB'nin kriz döneminde izlediği politikalarla ilgili görüşleri ise İnan Doğan'dan ayrışıyor. Özellikle kriz döneminde MB'nin ABD, İngiltere ve ECB (Avrupa Birliği Merkez Bankası) paralelinde politikalar izlediğini belirten Küçüközmen, söz konusu politikaların koşullara uygun olduğunu söylebileceğini, ancak doğru bir değerlendirme yapabilmek için

zaman gerektiğini söylüyor. MB'nin son dönemdeki hibrit politikalarına yöneltilen eleştirileri değerlendirirken Küçüközmen'in, "Kriz döneminde uzun vadeli politika belirlemek mümkün olmadığı için politikalar kısa dönemli, tepkisel ve ihtiyatlı olarak belirlenmiştir" sözlerine kulak vermek gerekiyor. MB'ye son dönemde bağımsızlığını yitirdiği ve asıl görevini yapmayı bıraktığı yönünde gelen eleştirilerin nedenini İnan Doğan'ın ağzından aktarmaya devam edersek, "Bizde ise hem iş dünyası hem de hükümet MB'ye kanunda belirtilenden çok farklı bir amaç için çalışması konusunda anormal baskı yaptı. Durmuş Yılmaz da resmen kanunu hiçe sayarak bu baskılara boyun eğdi. 2007 seçimlerinden bu yana amaç enflasyonu düşürmekten faizleri düşürmeye kaydı ve küresel kriz sırasında atılan cesur adımlarla bu gerçekleştirildi.

TCMB'NİN 1 HAFTALIK REPO FAZİLERİ		
	Borç Alma	Borç Verme
20.05.2010	-	7,00
17.12.2010	-	6,50
21.01.2011	-	6,25

* Gerçekleşme Ocak 2011 itibarıyla.

Kaynak: TCMB

Durmuş Yılmaz döneminin son yılında haftalık repoya artık faiz ödenmiyor.

Bunun neticesinde de 2010'da Türkiye ekonomisi çoğu insanın beklediğinin çok üzerinde bir büyüme sergiledi. Bu bence doğru bir adım değildi. Faizleri indirdiğiniz zaman büyümenin sıçraması kaçınılmaz, ama daha sonra enflasyonu kontrol altında tutmak da zorlaşır. Öte taraftan politik olarak doğru bir karardı, ekonominin hızlı büyümesi ve işsizlik oranlarının düşmesi AKP'ye seçimlerde çok oy kazandıracaktır".

İnan Doğan, Durmuş Yılmaz'ın görev süresi içerisindeki en büyük hatasını hükümete karşı durma cesaretini göstermemesi olarak gösteriyor. "Hükümet için değil hükümetle birlikte çalışan bir başkan gibi hareket ederek hem enflasyonu düşürebilir, hem de ardından faizleri indirebilirdi" diyen Doğan, MB'nin 2007 seçimlerinden sonra kararlı davranmadığına işaret ediyor. Küçüközmen'e göre ise, Durmuş Yılmaz'ın en büyük hatası diyebilmemiz için politikaların sonuçlarını görecektir zamana ihtiyaç var. Küçüközmen, en doğru hamle olarak ise kriz döneminde uygulanan ihtiyatlı, özellikle piyasaları rahatlatan parasal genişleme benzeri politikaları gösteriyor.

Yeni isim, eski eleştiriler

Sonuç olarak göreve geldiği dönemde özel hayatıyla eleştirilere hedef olan Durmuş Yılmaz, Türkiye'nin siyasi yapısında yaşanan dönüşümün ve bağımsızlık konusunda eleştiri almak pahasına hükümetin istekleri doğrultusunda politikalarla yönelmesinin de etkisiyle

DURMUŞ YILMAZ'IN ENFLASYON KARNESİ (%)		
	Hedef	Gerçekleşme
2006	5	9,7
2007	4	8,4
2008	4	10,1
2009	7,5	6,5
2010	6,5	6,4
2011*	5,5	4,9

* Gerçekleşme Ocak 2011 itibarıyla.

Kaynak: TCMB

Yılmaz görevinin ilk üç yılında enflasyon hedefini tutturamadı. Ancak 2009 ve 2010'da hedefin altında kalmayı başardı.

görevden ayrılırken de özel hayatıyla gündeme geldi. Ancak bu kez amaç görevde kalmasını sağlamaktı. Durmuş Yılmaz, Nisan 2010'da yaş sınırı nedeniyle emekli olmak ve görevinden ayrılmak durumunda. Hükümet kendisinden ne kadar memnun olsa da yeniden atanması yaş sınırı nedeniyle mümkün değil. Ancak geçtiğimiz aylarda medyada kendisinin vefat eden abisinin nüfus cüzdanını taşıdığı ve mahkemeye başvurusu halinde yaş sınırından kurtularak yeniden atanabileceği yönünde haberler yer alması ironik bir tablo ortaya koydu. Göreve geldiğinde özel hayatı nedeniyle eleştirilen Yılmaz, şimdi görevde kalması için özel hayatına yönelik yapılan haberlerle medyada yer alıyordu. Ancak Yılmaz'ın bu iddialar karşısındaki yanıtı net oldu: "Bu haber yanlış. Ben tam 64 yaşındayım. Benim doğup da ölen ya da yaşayan

Durmuş Yılmaz görevi sırasında zaman zaman hükümet ve ihracatçılarla karşı karşıya geldi.

IMF Başkanı Strauss-Kahn'ın savuşturulmaya çalışıldığı küresel kriz sonrası olumsuz dünya konjunktürü, TCMB'nin politikalarında dikkate aldığı önemli bir faktör oldu.

abim hiç olmadı". Yılmaz'ın görevine devam edebilmesini isteyip istemediğini sordüğümüz İnan Doğan'ın konuyla ilgili yanıtı ise, "Durmuş Yılmaz göreve geldiği ilk bir yıl bağımsız hareket etmesinin bedelini ödüyor şimdi. Politik olarak göreve devam etmesi mümkün görünmüyor" şeklinde oldu. Küçüközmen de bu soruyu "Belki seçimlere kadar şeklinde" yanıtladı.

Küresel entegrasyonla çetrefilleşen bir ortamda para otoritesinin eleştirilmesi kaçınılmaz. Yeni atanan MB Başkanı da ilk etapta hükümet tarafından atanacağı için muhalefetin hedefi olabilir. Döviz kuru yükselirse ihracatçıların ve hükümetin hedefi olacaktır. Şu an geçerli para politikaları bu yıl uygulanmaya devam ederse kısa bir süre sonra bankacılık kesiminden yavaş yavaş yükselen homurtuların desibeli artacaktır. Ancak Durmuş Yılmaz'ı uğurlarken ve

bundan sonra göreve gelecek isimleri değerlendirirken İnan Doğan'ın şu sözlerini her zaman aklımızda tutmamız gerekiyor sanki: "Dürüst bir insandı, devalüasyon yapmadan önce gidip dolar almadı en azından". Aynı İnan Doğan, Durmuş Yılmaz'a görevini yapmadığı için MB başkanlığındaki performansına 10 üzerinden 2 notunun uygun düşeceği görüşünde. Küçüközmen ise Yılmaz'ın TCMB kökenli diğer başkanlardan çok büyük farklar göstermediğine değinerek kendisinin ihtiyatlı ve düşük profilli bir başkan olduğunu düşünüyor ve Yılmaz'ın performansına 10 üzerinden 7 notunu layık görüyor. Yılmaz'dan sonra göreve kimin atacağı yönünde spekülasyonların sürdüğü bir ortamda yorumcularımıza yeni merkez bankası başkanının kim olması gerektiği yönündeki düşüncelerini de sorduk. İnan Doğan konuyla ilgili "Yeni başkanın enflasyonun yüzde 2-3 aralığına indirilmesi için gereken cesur adımları atacak bağımsız, özgüvene sahip bir insan olması lazım" yorumunda bulundu ve ekledi: "Uğur Gürses bu işi bence iyi yapar. MB başkanlığı teknik bilgi ve beceri gerektiren bir alan. İlla ki hükümetle aynı dünya görüşünü paylaşan bir insanın yapması gerekmiyor bu işi". Küçüközmen ise, yeni MB Başkanının siyasilerle adı anılmamış, deneyimli, para ve finans piyasalarını bilen, özellikle etik olmayan yöntemleri kullanarak lobi yapmayan, basına kendini dolaylı olarak verdirmeyen biri olması gerektiği görüşünde. **TT**